

LÉTEZETT ÁDÁM ÉS ÉVA?

SZABADOS ÁDÁM

Nagyon szeretem C. S. Lewis írásait, de amikor *A fájdalom* c. könyvét olvastam, emlékszem, arra gondoltam: micsoda bűvészműtárgyakat kell bemutatnia a bűn egyetemességének magyarázatok annak, aki nem hisz Ádám és Éva történetiségében! C. S. Lewis azonban nincs egyedül. Ádám történetiségét Darwin óta erős kételyek lengik körül keresztény körökben is, mivel az ember eredetét a tudományos közvélemény inkább hosszú evolúciós folyamatként képzei el. Henri Blocher *Kezdetben* c. könyvében összegzi az 1988 előtti kutatások eredményeit, és felvázol néhány kísérletet az emberi kezdetekkel foglalkozó tudomány és a bibliai őstörténet közötti összhang megteremtésére. Messze meghaladja a kompetenciámat, hogy a paleoantropológia területére merészkedjek, és megpróbáljam akár cáfolni az őskori antropológia modelljeit, akár valamiféle harmóniát teremteni valamelyik modell és a bibliai őstörténet között. Ezzel a bejegyzéssel egyetlen célom van csak: választ keresni arra a kérdésre, hogy vajon maga a Biblia tanítja-e Ádám és Éva létezését.

Az első feladat annak eldöntése, hogy a Genézis valóban létező, egyedi személynek láttatja-e Ádámot, vagy inkább mitológiai alaknak, aki a középkori misztériumjátékok Akárki (Everyman) figurájához hasonlóan valamiféle általános emberi tulajdonságot mutat be. A történet több eleme látszólag azt a feltételezést erősíti, hogy az utóbbiról van szó. A beszélő kígyó alakja, az élet fájának motívuma, a föld pora és az a bizonyos oldalborda azt az érzetet kelti, hogy a szerző mitológiai eszközök segítségével mond el fontos igazságokat az ember nemességéről és bukásáról. A dolog mégsem ennyire egyszerű. A Genézis Ádámot az emberiség ősatyjának tekinti, aki nem csak szimbolikusan testesíti meg az emberiség állapotát, és nem is a múlt sötét homályába vesző Hunorként vagy Magorként magasodik a leszármazottak fölé, hanem a gondosan vezetett nemzetségtáblázatok révén valódi kiindulópontja egy történeti folyamatnak (1Móz 5,1-5). Amennyiben Ábrahámot, Dávidot és Jézust történeti személynek tekintjük, akkor Ádámot is annak kell tekintenünk, hiszen egy nemzetségtáblázat időgyenesén helyezkednek el. A Genézis leírásában vannak költői elemek, de a művészi érzékkel végzett óvatos exegézis akkor is képes megragadni a leírás történeti vonatkozásait, ha számára sem mindig egyértelmű, hogy a metaforikus nyelv történeti referencialitásának pontosan hol helyezkednek el a határai.

A Genézis Ádámmal kapcsolatos történeti értelmezését megerősíti az Ószövetség, az intertestamentális irodalom és az Újszövetség is. Az Ószövetség a Genézist leszámítva meglepően ritkán utal Ádám személyére (a zsidók inkább Ábrahám ősatya szerepét hangsúlyozták), de amikor igen, akkor valós történeti személyként tekint rá. A Krónikák első könyve például Ádámtól eredezteti a zsidók nemzetségtáblázatát (1,1). A Második Templom irodalma (pl. Sirák fia, Baruch Apokalipszise, 2 Ezsdrás, 1 Hénoch, 2 Hénoch) már jóval gyakrabban beszél Ádámról, és egyértelműen történelmi személynek tartja, aki az emberiség bukását okozta, az emberi nem fejeként

mégis minden élet felülmúl (Sir 49,16). A zsidók számára evidencia volt, hogy az emberiség egyetlen emberpártól, Ádámtól és Évától származik.

Az Újszövetség nem tér el ettől az értelmezéstől, sőt, számos alkalommal megerősíti Ádám és Éva történetiségét. A szinoptikus evangéliumok összekapcsolják Krisztust Ádámmal. Lukács – Mátéval ellentétben – Ádámig vezeti vissza Jézus nemzetségtáblázatát (Lk 3,38), és úgy mutatja be az Emberfia megjelenését, mint aki Ádámmal ellentétben megáll a Sátán kísértéseivel szemben (Lk 4). Joachim Jeremias professzor a Midrásra hivatkozva amellet érvel, hogy az evangéliumokban az Ádám és Krisztus közötti párhuzam szándékos; az Ádám miatt bezárt paradicsomot Krisztus nyitja meg (Kittel's *Theological Dictionary of the New Testament*, 141). Az evangélisták Ádámot ugyanolyan valódi személynek tartják, mint tipologikus megfelelőjét: Jézus Krisztust. Maga Jézus is utal Ádám és Éva eredeti szövetségi kapcsolatára, amikor a válás felől kérdezik, és Istennek a Genézisben olvasható normatív szavát a mózesi törvény megengedő passzusa (5Móz 24,1-4) fölé helyezi (Mt 19,3-9; Mk 10,2-9).

Az újszövetségi levelekben a legtöbb utalás Pál írásaiban található, aki teológiai jelentőséggel ruházza fel az evangéliumokban sugallt tipologikus viszonyt Ádám és Krisztus között. Az első komolyabb tanítás ezzel kapcsolatban az 1 Korinthus 15-ben található. A 21-22. versben ezt olvassuk: „Mert ember által van a halál, ember által van a halottak feltámadása is. Mert ahogyan Ádámban mindnyájan meghalnak, úgy a Krisztusban is mindnyájan életre kelnek.” A 45-49. versekben Pál tovább boncolgatja az Ádám és Krisztus közötti kontrasztot: „Így is van megírva: 'Az első ember, Ádám, élőlényé lett, az utolsó Ádám pedig megelevenítő Lélekké.' De nem a lelki az első, hanem a földi, azután a lelki. Az első ember földből, porból való, a második ember mennyből való. Amilyen a földből való, olyanok a földiek is, és amilyen a mennyből való, olyanok a mennyeiek is. És amint viseltük a földinek a képét, úgy fogjuk viselni a mennyeinek a képét is.” Ezen versek teológiai jelentőségével nem akarok most foglalkozni, kizárólag arra szeretnék rámutatni, hogy Ádám történetisége Pál teológiai üzenetének megkerülhetetlen pillére.

A Róma 5-ben az apostol talán még egyértelműbbé teszi a Jézus és Ádám közötti összefüggéseket. Figyeljük meg, hogy a rövid szakaszban Pál hányszor utal Ádám mint első ember konkrét bűnbeesésére: „Ahogy tehát *egy ember által* jött a bűn a világba, és a bűn által a halál, úgy minden emberre áterjedt a halál azáltal, hogy mindenki vétkezett. Mert a törvényig is volt bűn a világban, bár a bűn nem róható fel, ha nincs törvény. Mégis úrrá lett a halál *Ádámtól* Mózesig azokon is, akik nem *Ádám vétkéhez* hasonlóan estek bűnbe. Ő pedig előképe az eljövendőnek. De nem igaz az, hogy amilyen a véték, olyan a kegyelmi ajándék is. Mert ha *annak az egynek a vétke* miatt sokan haltak meg, az Isten kegyelme és ajándéka még bőségesebben kiáradt az egy ember, a Jézus Krisztus kegyelme által sokakra. És az sem igaz, hogy a kegyelmi ajándék ugyanolyan, mint az *első ember bűnbeesése*. Az ítélet ugyan *egyetlen eset folytán* vitt a kárhozatba, a kegyelmi ajándék viszont sokak elbukásából vitt megigazulásra. Ha pedig az *egynek elbukása* miatt lett úrrá a halál egyetlen

ember által, akkor azok, akik bőségesen kapják a kegyelem és az igazság ajándékát, még inkább uralkodni fognak az életben az egy Jézus Krisztus által. Mármost, ahogyan *egynek a vétke* lett minden ember számára kárhózzattá, úgy lett egynek az igazsága minden ember számára az élet megigazulásává. Mert ahogyan *az egy ember engedtlensége* által sokan lettek bűnösökké, úgy az egynek engedelmissége által is sokan lettek igazakká." (12-19)

Pál valódi történelmi személyként beszél Ádámról és Éváról akkor is, amikor a gyülekezeten belüli nemi szerepeket taglalja: „Mert Ádám teremtett először, Éva csak azután, és nem Ádámot vezette tévútra a kísértő, hanem az asszonyt, és ő esett bűnbe.” (1Tim 2,13-14; vö. 1Kor 11,8). Megemlítem még Júdás levelét is, ahol Júdás valódi történelmi alakként hivatkozik Ádámra, amikor azt írja, hogy Énók „Ádámtól számítva a hetedik volt” (7).

Mind az Ószövetség, mind az intertestamentális irodalom, mind az evangéliumok és az újszövetségi levelek valóságosan létező emberként utalnak Ádámra és Évára. Nem tudom, hogy ez hogy illeszthető össze a paleoantropológia kutatásaival és hipotéziseivel, de a Szentírás tekintélye ebben a kérdésben egyértelmű útmutatást ad számomra, hogy mit higgyek. Meggyőződésem, hogy hosszútávon a tisztességes tudományos kutatás is azt a tényt fogja alátámasztani, hogy az emberiség egyetlen emberpártól származik, és egyszer megállapítást nyer majd az is, hogy ezt az emberpárt a kezdetektől ugyanaz a szakadék választotta el az állati létformától, mint ami ma jellemző rá.